

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ
КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ**

Аналітична доповідь

КИЇВ - 2012

Проблеми впровадження культури безпеки в Україні. - К.: НІСД, 2012. - 17 с.

Автори:

Скалецький Ю.М. – завідувач відділу екологічної та техногенної безпеки, доктор медичних наук, доцент

Бірюков Д.С. – старший консультант відділу екологічної та техногенної безпеки, кандидат технічних наук

Мартюшева О.О. – головний консультант відділу екологічної та техногенної безпеки, кандидат біологічних наук

Яценко Л.Д. – головний спеціаліст відділу екологічної та техногенної безпеки

Ситуація у сфері безпеки, що складається під впливом складного динамічного процесу, в основі якого лежать глобалізація, науково-технічний прогрес, інформатизація, посилення антропогенного навантаження на навколишнє середовище, супроводжується виникненням нових ризиків та загроз для людей. Тому питання безпеки життя та здоров'я людини розглядається як пріоритетне у контексті забезпечення сталого розвитку держави та суспільства в цілому. Так, концепцією сталого розвитку, прийнятою в 90-ті роки минулого століття, дії, спрямовані на забезпечення безпеки людей в усіх сферах життєдіяльності людства (матеріально-виробничої, побутової, соціально-політичної, культурної та духовної), визнані пріоритетними у діяльності світової спільноти в умовах глобалізації.

В Україні сформовані міцні підвалини державної політики у сфері забезпечення безпечних умов життєдіяльності, зокрема, створена законодавча база, яка ґрунтується на Конституції України і включає закони України у сфері охорони здоров'я, охорони праці, охорони навколишнього середовища, безпеки дорожнього руху, цивільної оборони і цивільного захисту. За роки становлення в державі створені відповідні інституції, зокрема у 1993 році створена Національна Рада з питань безпеки життєдіяльності населення¹. Хоч зайнявши нішу надвідомчого координаційного і методологічного центру з впровадження сучасних підходів до покращення ситуації у сфері безпеки, ця Національна Рада, на превеликий жаль, досі себе ніяк не проявила. Враховуючи той факт, що відповідні знання, уміння та навички є необхідною умовою безпечної поведінки людини, цим питанням приділяється увага в освітній сфері. Зокрема, на основі напрацювань міжнародних і українських науковців у сфері безпеки в Україні реалізується концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини», в рамках якої викладається комплекс дисциплін, валеології, екології, охорони праці, ергономіки, цивільної оборони, чільне

---

¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 1993 р. № 733 «Про створення Національної ради з питань безпечної життєдіяльності населення» [Електронний ресурс]. – Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/733-93-%D0%BF>

місце серед яких посідає безпека життєдіяльності. Разом з тим існуючий стан справ свідчить про те, що формування у людей сукупності знань та умінь є недостатнім для забезпечення безпеки. Важливо, щоб безпека стала пріоритетною ціллю та внутрішньою потребою окремої людини, колективу та суспільства в цілому. Цього можна досягнути шляхом формування нового світогляду, системи ідеалів і цінностей, норм і традицій безпечної поведінки, тобто становлення цілісної культури безпеки як елемента загальної культури, що дозволяє реалізувати захисну функцію людей. Ця культура має базуватись на наукових та системних підходах.

Поняття «культура безпеки» вперше з'явилося в процесі аналізу причин і наслідків Чорнобильської аварії, здійсненого Міжнародним агентством з атомної енергії (МАГАТЕ). Було визнано, що саме відсутність культури безпеки стала однією з причин трагедії. Міжнародна консультативна група з ядерної безпеки при Генеральному директорі МАГАТЕ запропонувала наступне визначення цього поняття: «Культура безпеки – це такий набір характеристик і особливостей діяльності організацій та поведінки окремих осіб, який встановлює, що проблемам безпеки атомних станцій, як таким, що мають вищий пріоритет, приділяється увага, яка визначається їх значущістю»².

В слід за МАГАТЕ концепцію культури безпеки підтримали Міжнародна організація праці, Міжнародна організація цивільної авіації, Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Всесвітня організація трубопровідного транспорту, Міжнародна асоціація з радіаційного захисту та інші авторитетні міжнародні інституції. Так поступово цей термін почали розповсюджувати на усі сфери людської діяльності та застосовувати як до окремої людини, так і до суспільства в цілому. В науковій літературі культура безпеки визначається як рівень розвитку людини і суспільства, що характеризується значущістю забезпечення безпеки життєдіяльності в

---

² Культура безопасности. Доклад Международной консультативной группы по ядерной безопасности. – Серия изданий по безопасности, № 75-INSAG-4. – Вена: МАГАТЭ, 1991. – 39 с.

системі особистісних і соціальних цінностей, безпечної поведінки в повсякденному житті і в умовах небезпечних та надзвичайних ситуацій, рівнем захищеності від загроз і небезпек в усіх сферах життєдіяльності³.

Виходячи з цього її складовими визнаються:

- на індивідуальному рівні – це світогляд, норми поведінки, індивідуальні цінності і підготовленість людини у сфері безпеки життєдіяльності;

- на колективному рівні – корпоративні цінності, професійна етика та мораль, підготовленість персоналу у сфері безпеки;

- на суспільному рівні – традиції безпечної поведінки, суспільні цінності, підготовленість всього населення у сфері безпеки життєдіяльності.

Значимість впровадження концепції культури безпеки отримала розуміння і для сфери інформаційних технологій, про що відмічається в директивах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)⁴. Згадані директиви «покликані допомогти розв'язати проблеми, що виникають в сфері інформаційної безпеки, яка швидко змінюється, шляхом заохочення формування культури безпеки». В директивах відмічається, що кожен учасник процесу (користувач інформаційних технологій) повинен знати, бути відповідальним, вжити відповідних заходів для забезпечення безпеки власних інформаційних систем та мереж. Дії повинні бути узгоджені з цінностями демократичного суспільства, такими як необхідність відкритого і вільного обміну інформацією та захист персональних даних.

Проте через недооцінку чи ігнорування проблем безпеки, що свідчить про недостатній рівень культури безпеки, як відмічалось раніше, щорічні втрати людства сягають більше 10 % глобального валового продукту. За даними ВООЗ в світі щорічно до 2 млн людей втрачає життя від виробничих

---

³ Зоріна М.О., До проблеми визначення актуальності й особливостей формування культури безпеки життєдіяльності // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2010. – №8. – С. 149 – 153.

⁴ OECD Guidelines for the Security of Information Systems and Networks: Towards a Culture of Security. – Paris: OECD, 2002. – 28 p.

травм, більше 2 млн – від надмірного вживання алкоголю⁵, біля 6 млн – від куріння⁶, крім того, сотні мільйонів травмується і отримує професійні хвороби. Лише в Україні щороку кількість травмованих з втратою працездатності та загиблих людей внаслідок нещасних випадків виробничого характеру перевищує 10 тисяч осіб (табл. 1).

Таблиця 1

Стан умов та безпека праці на підприємствах України
за період 2000-2010 рр.⁷

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Кількість потерпілих, з утратою працездатності, тис. осіб	34,3	21,2	19,7	18,8	16,5	12,8	12,2
у тому числі зі смертельним наслідком	1,2	1,0	1,0	1,1	0,9	0,6	0,6
Кількість людино-днів непрацездатності	1251	769	746	706	653	505	492
у тому числі на 1000 працюючих	99,7	65,7	63,6	61,6	56,7	46,8	47,4
Кількість працівників, які працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам, тис. осіб	3315	1598,5	1420,9	1512,1	1410,8	1309,4	1283,3

За період 2000-2010 рр. на виробництві було травмовано близько 250 тис. осіб. За цей час загинуло понад 11 тис. працівників, з них понад 70 % – люди віком до 40 років, які могли б дати ще чималу користь суспільству. Слід відмітити, що офіційна статистика свідчить про постійне зменшення останнім часом кількості загиблих та травмованих на виробництві, але це не дає підстав стверджувати про нормалізацію ситуації у сфері безпеки.

Така позитивна тенденція частково пояснюється значним скороченням загальної чисельності найманих працівників підприємств України з 16,0 млн у 2000 р. до 12,6 млн – у 2010 р. (в промисловості відповідно з 4,5 млн до 3,0 млн осіб) та великою кількістю працівників

⁵ Global health risks: mortality and burden of disease attributable to selected major risks. – World Health Organization, Geneva: WHO Press, 2009. – 62 p.

⁶ Данные и статистика [Електронний ресурс]. – Веб-сайт ВООЗ. – Режим доступу: <http://www.who.int/research/ru/>

⁷ Джерело: складено за даними Державної служби статистики України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

зайнятих у неформальному секторі економіки, які практично мають неприйнятні умови праці, позбавлені необхідного соціального захисту та не відображаються у статистичній звітності.

На жаль, періодично з'являються трагічні повідомлення про загибель людей, що працюють на нелегальних копанках, де, зрозуміло, не здійснюється жодний контроль за дотриманням вимог безпеки, та не застосовуються технічні засоби рятування⁸.

На даний час високим залишається рівень професійної захворюваності, що безпосередньо пов'язано з незадовільним станом санітарно-гігієнічних умов праці на виробництві. В цілому в економіці 28,9 % працівників працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам, в окремих галузях промислової діяльності цей показник перевищує 70-ти відсоткову позначку⁹.

Виробничий травматизм та високий рівень професійних захворювань свідчать про низький рівень культури безпеки у виробничій сфері, що у великій мірі зумовлено станом виробничих фондів. Більша частина основних виробничих засобів в Україні фізично зношена та морально застаріла, ступінь їх зносу в окремих галузях економічної діяльності перевищує 60 %, а рівень оновлення знаходиться в межах 0,4-9 % (рис. 1).

---

⁸ З копанки біля Єнакієвого на поверхню підняли тіла трьох загиблих шахтарів [Електронний ресурс]. – Веб-сайт НТН, 7 березня 2012 р. – Режим доступу: <http://ntn.ua/uk/news/catastrophes/2012/03/07/7488>

⁹ Статистичний бюлетень "Стан умов праці найманих працівників у 2011 році" / Державна служба статистики України, 2012. - 26 с.

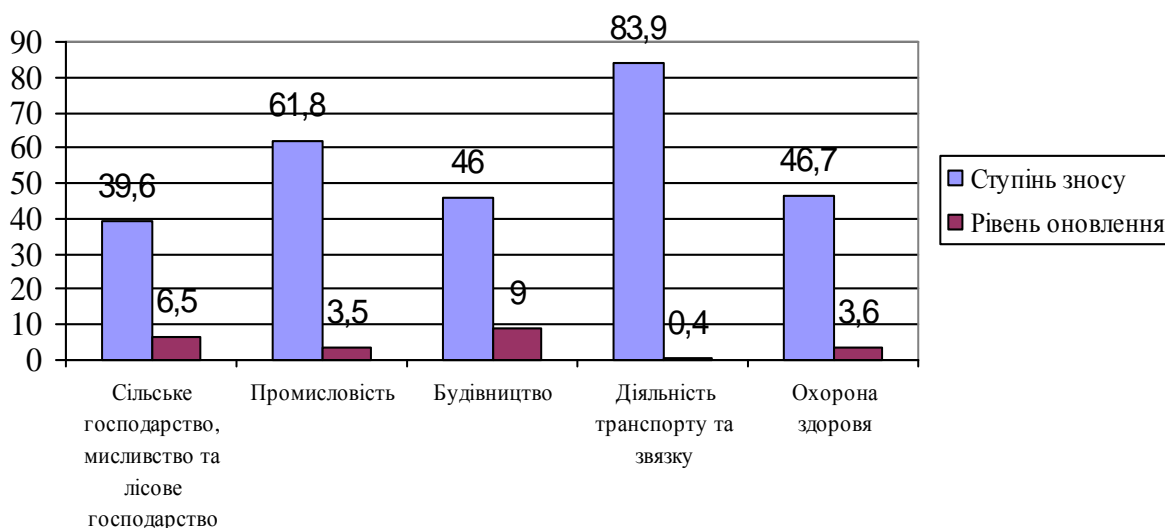

Рис.1. Ступінь зносу та рівень оновлення основних засобів за видами економічної діяльності у 2010 р., %¹⁰

Ігнорування та порушення норм і правил охорони праці, службова недбалість, низький рівень організації праці, експлуатація основних засобів, що знаходяться у критичному стані – усе це лежить в площині культури виробничої безпеки і лягає важким тягарем на економіку держави та суспільство в цілому. Хоч офіційна статистика не містить повних даних про розмір збитків, яких завдають виробничі травми, зокрема, зі смертельним наслідком, цілком зрозуміло, що вони коштують суспільству надто дорого як у фінансовому, так і в соціальному плані. Нажаль, на сьогодні як у вітчизняній так і зарубіжній літературі єдиного методологічного підходу до оцінки вартості життя не існує. Але цілком зрозуміло, що у цю вартість мають включатись витрати на виховання та навчання загиблого; затрати на підготовку заміни втраченого працівника, втрачена вигода від продукції, яку міг би виготовити загиблий за роки своєї активної діяльності, витрати на утриманців загиблого, компенсаційні виплати його сім'ї та соціальні виплати тощо.

Корумпованість влади та тінізація економіки як свідчення низької культури взагалі і культури безпеки зокрема на політичному рівні, є одними з

¹⁰ Джерело: Статистичний щорічник України за 2010 рік

найсуттєвіших перепон на шляху до покращення ситуації з безпекою в Україні.

Про низький рівень культури безпеки, яка є елементом загальної культури, що реалізує захисну функцію людей, свідчить високий травматизм в побуті, від якого щороку потерпає від 2 до 4 тис. осіб¹¹, високі показники передчасної смертності від зовнішніх причин та поширення соціально небезпечних хвороб (табл. 2). Хоч чисельність потерпілих у невиробничій сфері також має позитивну тенденцію до зниження, за показником потерпілих у розрахунку на 1000 працюючих Україна втричі перевищує його значення в країнах Європи¹². До основних зовнішніх причин смертності в Україні відноситься смертність внаслідок дорожньо-транспортних пригод (ДТП) та випадкових отруєнь. Тільки протягом 2010 року в Україні зареєстровано 204,1 тис. ДТП із постраждалими, у яких померло 4,7 тис. та травмовано 38,9 тис. учасників дорожнього руху. Тобто у 2010 році на автошляхах країни кожну годину відбувалось 24 ДТП з потерпілими і кожні 2 години в ДТП втрачала життя 1 людина. Основною причиною такої трагічної статистики визнається людський фактор, тобто низький рівень культури учасників дорожнього руху.

Висока смертність від соціально обумовлених хвороб (туберкульоз, СНІД, алкоголізм, куріння тощо) та зовнішніх причин смерті (нещасні випадки, отруєння, травми), переважання в структурі передчасної смертності причин, пов'язаних зі способом життя, наявність вагомої частки смертей, яким можна запобігти, призводить до значних демографічних втрат (табл. 2).

---

¹¹ Державна служба статистики України. Офіційний сайт - <http://www.ukrstat.gov.ua/>

¹² Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2011 році [Електронний ресурс]. – Веб-сайт МНС. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua/content/nasdopovid2011.html>, с. 357

Смертність населення від зовнішніх причин в Україні по роках, тис. осіб¹³

Причини смертності	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Від транспортних нещасних випадків	7,2	7,6	9,6	7,7	5,3	4,7
Випадкового утоплення	4,2	3,9	4,3	3,5	3,0	3,2
Нещасних випадків, пов'язаних з дією природних факторів	5,7	5,0	4,2	4,4	3,4	2,7
Випадкових отруєнь	14,1	12,2	11,7	11,5	8,4	6,6
Інших	38,8	35,9	36,2	34,3	28,8	26,8
Усього	70,0	64,6	66,0	61,4	48,9	44,0

Основною причиною передчасної смертності у побуті залишається неспроможність людини протистояти дії зовнішніх факторів таких як: масове поширення нездорового способу життя, стреси, погіршення екологічних умов, неналежний рівень профілактичних заходів щодо попередження травматизму невиробничого характеру тощо. В результаті передчасна смертність виробничого та невиробничого характеру за масштабами, збитками та складністю вирішення проблем стала соціально значущим явищем.

Людський фактор виступає основною причиною виникнення небезпечних техногенних ситуацій. Зокрема, це стосується пожеж, які завдають значної шкоди населенню (рис. 2), навколишньому середовищу та економіці країни. Тільки у 2011 році їх зареєстровано 60790, внаслідок чого загинуло 2869 осіб (у т.ч. 92 дитини), 1525 отримали травми (з них 139 дітей).

¹³ Джерело: складено за даними Державної служби статистики України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

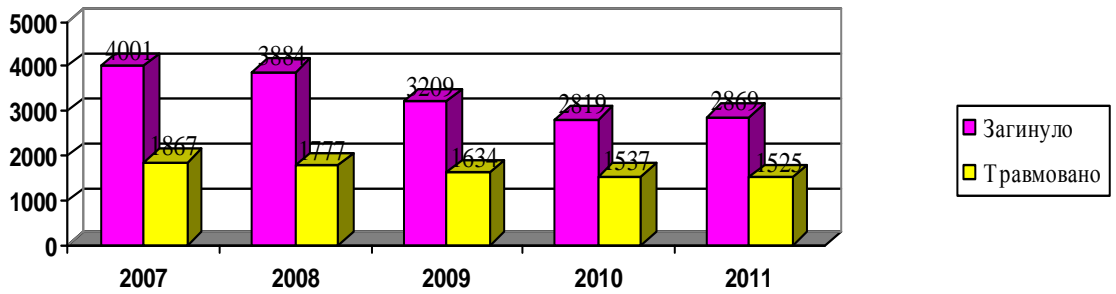

Рис.2. Кількість загиблих та травмованих людей в Україні в наслідок пожеж, осіб¹⁴

Щорічні матеріальні втрати від пожеж в останні роки перевищують 2 млрд гривень (рис. 3). Зокрема, у 2011 році вони склали 2659 млн гривень, з них прямі матеріальні збитки – 802,8 млн грн, побічні – 1856,9 млн грн. У 2012 році у літні місяці у Херсонській області в наслідок пожеж пошкоджено тисячі гектарів лісу, у тому числі площі біосферного заповідника Асканія-Нова, гірничо-лісового Ялтинського природного заповідника. Секретар Ради національної безпеки і оборони Андрій Клюєв заявив, що збитки від масштабних лісових пожеж у Херсонській області попередньо оцінюються у більш як 15 млн грн¹⁵. Такі колосальні збитки лягають тяжким тягарем на бюджет держави і на суспільство в цілому. Причинами виникнення цих пожеж є людський фактор. Створюючи пожежонебезпечну ситуацію люди не задумуються якої великомасштабної шкоди вони завдають не тільки нинішнім, а й майбутнім поколінням.

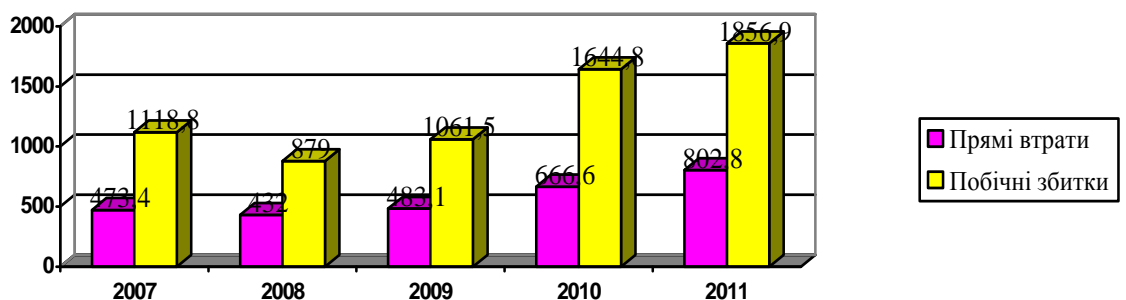

Рис.3. Прямі та побічні матеріальні збитки від пожеж, млн грн¹⁶

¹⁴ Джерело: складено за даними Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://undicz.mns.gov.ua/files/>

¹⁵ Андрій Клюєв: Попередня версія причини масштабних лісових пожеж у Херсонській області – підпал [Електронний ресурс]. – Урядовий портал. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245476320&cat_id=244274130

¹⁶ Джерело: складено за даними Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://undicz.mns.gov.ua/files/>

Низький рівень культури безпеки є основною причиною загострення проблем оточуючого середовища, що ставить під загрозу екологічну рівновагу та здоров'я нації. Щорічно в атмосферу викидається понад 6 млн т забруднюючих речовин; в наслідок економічної та побутової діяльності утворюється більше 400 тис. т відходів, переважна частина яких є надзвичайно небезпечними (станом на початок 2012 р. їх накопичилось 14,4 млрд т); економічна діяльність здійснюється з використанням застарілих нераціональних ресурсозатратних технологій та критично зношених основних фондів (табл. 3). В результаті такої діяльності протягом тривалого періоду природне середовище доведене до загрозливого стану. За станом навколишнього середовища сьогодні Україна є однією із найбільш проблемних країн світу, про що свідчить 87-ма позиція серед 163 країн світу в рейтингу екологічних досягнень 2010 року (Environmental Performance Index)¹⁷, розрахованому фахівцями Єльського університету (США).

Таблиця 3

Основні показники техногенного навантаження на навколишнє природне середовище у 2000 – 2011 роках¹⁸

	2000	2005	2010	2011
Викиди забруднюючих речовин у повітря, тис. т	5908,6	6615,6	6678,0	6877,3
Викиди діоксиду вуглецю, млн. т	...	152,0	198,2	236,0
Скидання забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, млн куб. м	3313	3444	1744	1612
Їхня частка у загальному водовідведенні, %	30,2	38,7	21,4	20,0
Утворення відходів I-IV класів небезпеки, тис. т	...	...	419191,7	447641,2
Частка відходів, розміщених у спеціально відведених місцях чи об'єктах, усього, %	...	...	80,6	61,9
Витрати на охорону навколишнього природного середовища, млн грн	3224,3	7089,2	13128,0	18490,7

¹⁷ Environmental performance Index 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epi.yale.edu/Countries/> – Заголовок з екрану.

¹⁸ Джерело: складено за даними Державної служби статистики України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Незважаючи на існування багаторівневої державної природоохоронної системи, витрачання значних бюджетних коштів і ресурсів міжнародної допомоги на природоохоронні заходи, екологічна ситуація в Україні не лише не покращується, але і має тенденцію до погіршення. Міжнародна спільнота та вітчизняні фахівці усвідомлюють, що було б великою помилкою вважати, що з екологічною кризою можна справитися за допомогою лише економічних, організаційно-управлінських і технологічних важелів, удосконалюючи природозахисне законодавство. Екологічна криза в Україні значною мірою зумовлена цінностями та категоріями нашого технократичного суспільства, без корегування яких не можна змінити ситуацію у природоохоронній сфері на краще. Поняття природи повинне стати центральним при зміні цих категорій. Запорукою створення безпечного середовища життєдіяльності має стати екологізація не лише людської діяльності, а й суспільної свідомості та моралі, формування принципово нових цінностей, пріоритетів та світоглядних орієнтирів соціально-економічного розвитку, націленого на раціональне використання природних ресурсів і збереження та гармонійне відтворення усіх екосистем. Саме культура на засадах екологічного імперативу має спрямовувати матеріальну і духовну діяльність людини на досягнення оптимальної взаємодії суспільства і природи, сприяти гармонізації взаємовідносин суспільства і природи та формуванню світогляду членів суспільства.

Вказані проблеми спричиняють виникнення загроз національній безпеці, якими є: загострення демографічної кризи, скорочення та погіршення якості трудового потенціалу, матеріальні збитки, психологічні втрати, посилення соціальної напруженості в суспільстві, погіршення стану навколишнього середовища, втрата іміджу та конкурентоспроможності держави, гальмування суспільного розвитку. Це зумовлює необхідність якісно нового підходу до розв'язання проблем безпеки шляхом формування культури безпеки в усіх сферах життєдіяльності.

Висновки та пропозиції

Враховуючи актуальність проблема культури безпеки, в багатьох країнах вона стала предметом уваги вищих ешелонів влади, а державними органами з регулювання безпеки у різних сферах визнана одним з основних стратегічних напрямів їх діяльності.

В Україні концепція культури безпеки почала системно впроваджуватися на вітчизняних АЕС, підприємствах авіаційного транспорту та підтримана іншими галузями, проте більш широке її розповсюдження гальмується з наступних причин:

- в Україні несформована цілісна державна політика щодо формування та реалізації стратегії впровадження культури безпеки, яка б охоплювала усі сфери діяльності людей, включаючи економічну діяльність, побут, відпочинок;

- відсутність де-факто надвідомчого координаційного і методологічного центру, що сприяв би впровадженню загально організаційних підходів до покращення ситуації з безпекою;

- на рівні центральних та місцевих органів виконавчої влади недостатньо увагу приділяють питанням впровадження у практику основних засад культури безпеки як ефективного інструмента створення і безперервного підтримання безпечних умов праці і життя громадян;

- діючі нормативні і методичні документи з упровадження основних засад культури безпеки у практику на підприємствах, організаціях та установах, що використовують техногенно-небезпечні технології є недосконалими, контроль за їх дотриманням є недостатнім;

- недостатні дії органів виконавчої влади у розробці та реалізації державної політики у сфері охорони життя людей на виробництві та профілактики побутового травматизму;

- недостатня увага питанням культури безпеки приділяється у сфері виховання, освіти та просвіти;

- причиною повільних темпів впровадження культури безпеки на виробництві є високий рівень корумпованості влади та «тінізації» економіки.

З огляду на критичний стан в Україні у сфері формування культури безпеки з одного боку та недосконалість організаційно-управлінської системи з іншого, вважається за необхідне перегляд державної політики у цій сфері. З метою запровадження основних засад культури безпеки в Україні, що передбачає вжиття заходів, направлених на формування правильної соціальної позиції особи щодо власної безпеки, мотивацію її безпечної поведінки в побуті, на виробництві, в інших сферах життєдіяльності, засвоєння певних знань та вмій з акцентом на запобігання можливих ризиків та загроз здоров'ю та життю, як необхідної умови безпечного способу життя, вважається за доцільне:

1. Посилення ролі безпекових дисциплін в освітньому процесі, адже знання людина повинна отримувати на усіх етапах освітнього процесу, починаючи з дошкільного. Зокрема це стосується приведення дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці» (для молодших спеціалістів, бакалаврів), «Охорона праці в галузі», «Цивільний захист» (для спеціалістів, магістрів), що запроваджені для викладання у вищих наукових закладах, у відповідність до вимог щодо підготовки фахівців з питань безпеки, викладеним у наказі Міністерства освіти і науки, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду № 969/922/216 від 21.10.2010 р. «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності, цивільного захисту у вищих навчальних закладах України». Міністерству освіти і науки, молоді та спорту України необхідно розглянути можливість запровадження навчального модулю курсу з культури безпеки у програмі навчальної дисципліни «Основи безпеки життєдіяльності» у системі безперервної багатоступеневої освіти фахівців, зокрема, для техногенно-небезпечних галузей. Впровадження екологічного

виховання і освіти повинно поєднуватися з просвітницькою роботою, яку мають здійснювати засоби масової інформації, установи культури, громадські екологічні організації.

2. Перегляд нормативно-правової бази та гармонізація її з міжнародним законодавством з метою урегулювання відносин у сфері охорони праці та підвищення відповідальності за її дотримання. Зокрема, це стосується нормативно-правових актів щодо промислової безпеки, професійного розвитку та професійної відповідальності персоналу на виробництві, професійного діалогу, адміністративної та кримінальної відповідальності посадових осіб за порушення законодавства про охорону праці, приховування від розслідування та обліку у встановленому порядку нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, несвоєчасне проведення атестації робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці.

3. Відновлення діяльності Національної ради з безпеки життєдіяльності при Кабінеті Міністрів України і спрямування її зусиль на:

- сприяння доопрацюванню і гармонізації чинного законодавства в усіх сферах життєдіяльності на засадах культури безпеки;
- створення Робочої групи та організація розробки проектів Концепції, керівництва та Програми упровадження культури безпеки в Україні;
- запровадження практики щорічного звітування про стан безпеки життєдіяльності в Україні з нагородженням колективів, що досягли високих результатів у створенні безпечних умов праці;
- ініціювання питання щодо реформування органів державного нагляду за додержанням законодавчих та інших нормативно-правих актів з охорони праці, передбачивши оптимізацію їх організаційної структури, перехід від принципу реагування на порушення правил безпеки та страхові випадки до нагляду за реалізацією роботодавцями ефективної системи управління професійними ризиками на підприємствах;

- запровадження практики організації та проведення раз на два роки за участю всіх міністерств і відомств, у сфері управління яких перебувають техногенно-небезпечні виробництва, профільних закладів та установ освіти і науки, представників професійних громадських, міжнародних організацій науково-практичної конференцій з проблем запровадження культури безпеки в Україні.

4. Державним органам регулювання виробничої безпеки дотримуватися принципів культури безпеки при здійсненні наглядової та ліцензійної діяльності.

5. МОЗ при переопрацюванні базових документів із забезпечення радіаційної безпеки (НРБУ-97 та ОСПУ-2005) врахувати рекомендації МАГАТЕ, МОП, ВООЗ, ІРПА тощо із запровадження сучасних принципів забезпечення безпеки при використанні джерел іонізуючого випромінювання.

6. Мінінфраструктури удосконалити та поширити досвід із запровадження культури безпеки, набутий Державіаслужбою в системі управління польотами, на інші види транспорту.

7. МОЗ, Мінекономрозвитку, іншим міністерствам і відомствам, що використовують техногенно-небезпечні технології, започаткувати діяльність з запровадження культури безпеки та інших сучасних підходів до забезпечення безпеки.

8. НАН та НАМН України передбачити кошти для виконання підпорядкованими науково-дослідними установами досліджень особливостей і шляхів запровадження культури безпеки в Україні з урахуванням національної культури, традицій та інших національних особливостей.

9. Вагомий внесок у формування культури безпеки мають зробити засоби масової інформації, громадські, професійні та релігійні організації.